

Popa ao Gran Sol

Hai xa uns cantos anos, Manuel Pérez Fernández “Nolo”, patrón de pesca, veciño de Bueu, amigo de todos aqueles que traballan na recuperación das embarcacións tradicionais de Galicia, fixome o favor de reunir, arredor dunha mesa dun garito do Berbés, a un fato de

veteranos do Gran Sol. Estas foron algunas das historias que me contaron aquel día, ao fio da hora do vermú, e que agora recuperou en lembranza e homenaxe a Nolo e a tódos os mariñeiros que navegaron naqueles barcos de madeira tripulados por homes de ferro.

-Non, non! A mí ninguén me dixera nada de cómo era o Gran Sol.

-E non ouvira falar dos perigos das súas ondas, dos temporais, das condicións de traballo a bordo?

-Nada, nada! Todo iso que me di comprobeino despois, "sobre el terreno", como se dí agora.

-E qué comprobó?

-Pois o que comprovei foi que aquela era unha escravitude.

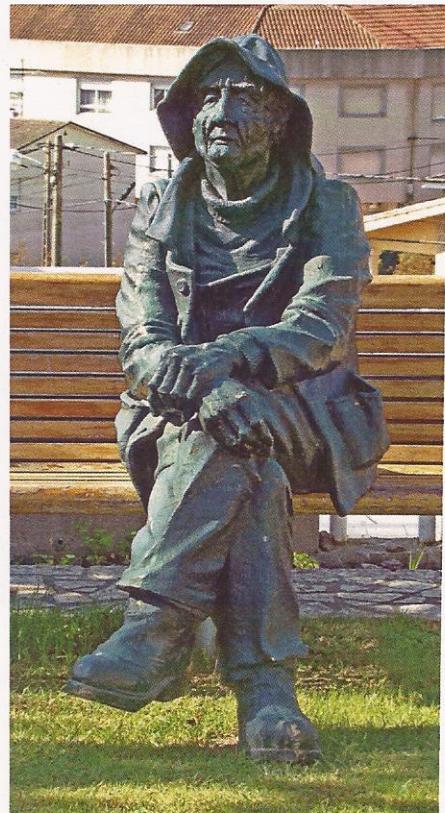
Aos quince anos de idade, Antonio Vidal, que xa camiña polas corredoiras dos 80, estreábase na pesca de altura, e facíao no máis rico, e perigoso caladeiro do mundo, o do Gran Sol.

Estamos en 1941, había dous anos que xa comezara a Segunda Guerra Mundial e o alto mando alemán ordeara ametrallar a todo canto flotase por aquelas augas. Pero ata diso se enterou Antonio despois de embarcar: "Xa non me acordo moi ben se o barco no que andaba era o "Ifigenia" ou o "Angelina", pero do que sí me lembro é de que estabamos traballando

Foto: V. Carrera

Salvador Rodríguez

Escultura de Molares aos mariñeiros do Gran Sol.

nos lanzaron papelinos, non! O que fixo foi tentar afundirnos a metrallazos. Menos mal que non insistiron moito, que senón...

Daquela saímos vivos de milagre!

-Do que si se acordará, ao melhor, foi dos cartos que gañou por aquela marea.

-Acórdome perfectamente! Nin unha peseta, nada!

-Como que nada?

-É que daquela os que embarcabamos de aprendices non cobrabamos nada. A míñ, a aquela marea no Gran Sol levárame meu pai, para que aprendera...

Nos tempos en que Antonio Vidal embarcara de aprendiz, ainda existían barcos que navegaban a carbón, non tiñan puente e ata adocicán de telefonía; eran os tempos da parella -dous barcos e un destino- e somentes un dos dous estaba provisto dun rústico aparello ao

Foto: V. Carrera

que hoxe podemos chamar emisora, pola que, a traveso da escoita dos partes meteorolóxicos da BBC, a tripulación podía ter unha lixeira idea de por onde había que capear os temporais. As tripulacións daqueles barcos estaban formadas por uns trece ou catorce homes, e Manuel Pérez Fernández, de 77 anos, asesóranos da súa distribución: un patrón de costa, un patrón de pesca, un xefe de máquinas, tres fogoneiros e sete ou oito mariñeiro.

-E o cociñeiro?

-O cociñeiro? Ah, iso de levar un cociñeiro a bordo foi máis tarde! Nas tripulacións do Gran Sol dos anos 40, cada día tocáballe a ún facer a comida.

A comida. Vaia asunto. Os vellos lobos do Gran Sol son quen de contar milleiros de historias, e a maioría delas xiran arredor da comida, tremebunda cuestión: embarcábanse para gañar cartos e poder comer, pero cando xa estaban a bordo...

-Comíase mal, moi mal, esa é a verdade -conta Vidal- Os mariñeiro do rancho de proa levabamos un litro de aceite que debía durarnos toda a marea e, claro, ha-

bía que racionalo, botarlle unha pinguña de cada vez. Pero se a marea duraba máis tempo do que tiñamos previsto porque ao mellor era de boa pesca, non nos quedaba máis remedio que sustituír o aceite por graxa derretida de congro ou de ollomoles... que por certo cheiraba que tiraba para atrás!

-É que cando a marea duraba máis do que estaba previsto... entón viña a "crise" -engade Manuel- Faltaba o aceite, si, pero tamén faltaba o pan, faltaban as patacas, e tamén faltaba a auga, de maneira que moitas veces tiñamos que derreter o xeo para poder beber, e o peixe que tiñamos a bordo asabámolo á grella, tal e como viña, sen condimentos. Ese peixe comiámolo cun chisco de pan que xa estaba pringado de barolo.

-Iso si que era unha crise...

-E había outras -di Manuel-

Cando íamos en ruta e sen peixe a bordo, nen sequera en salgadura,

entón botabamos man dun menú ao que acabamos por inventarlle un nome: chamábámolo patacas viuvas, o que non eran más que patacas cocidas cun chisco de pemento.

Á hora do xantar, xai máis adiantados os tempos do Gran Sol lexendario, o cociñeiro botaba a comida nunha "palangana común" sobre a que se espallaba, en círculo, toda a tripulación... menos os que estaban de garda. "Non é que non houbese pratos -clarexa Manuel. Pero poñíamonos sentados todos arredor da palangana de maneira que a cada un lle correspondese un "sector".... E probe de quén tivese a temeridade de meter o seu garfo nun sector que lle correspondese a outro mariñeiro!

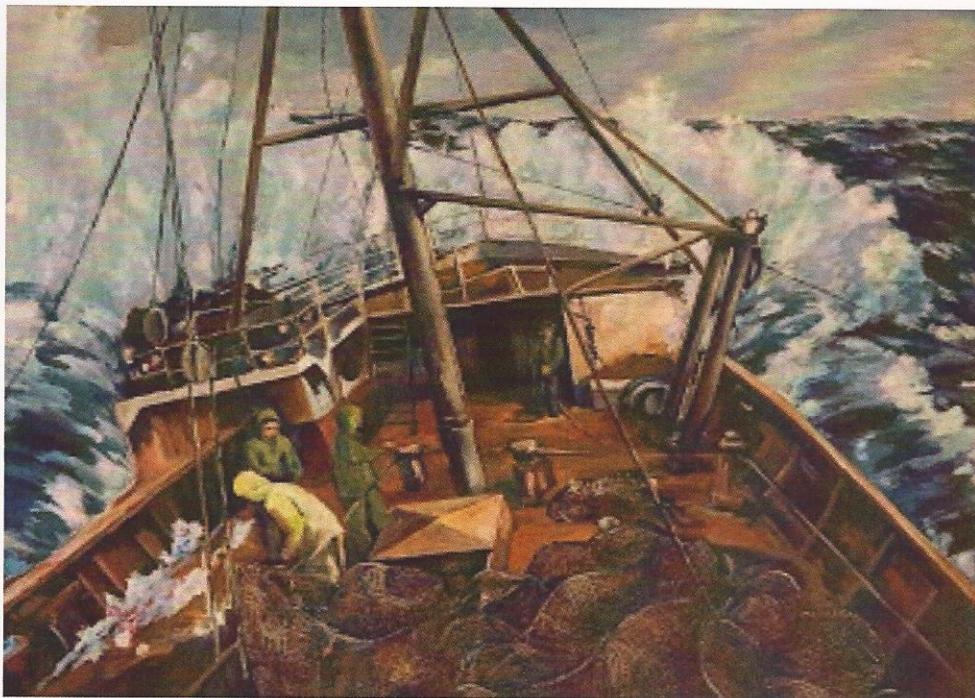
Daquela as mareas duraban... Ben, asegún houbese boa pesca ou non, poñíamos que entre os 16 e os 20 días, catro ou cinco deles en ruta, entre os de ida e volta: "Chegabamos a terra e tiñamos que descargar nós mesmos o peixe; descansabamos unhas 48 horas, isto é: dous días na casa e outra vez a embarcar.

E así todo ano", -descrebe Antonio Armada.

-Iso debía ser agobiante...

"A todo te acostumas. E chega un momento en que ata botas de menos o mar. A mí, dende logo, tenme pasado. Cando, polo que fose, tiñamos que deixar pasar dúas

ou tres semanas co barco en varadeiro, a verdade é que estaba tan afeito a aquel ritmo de vida que ata estaba desexando volver ao mar. É que no mar daquela non protestaba ningúén...” Isto cóntanolo Enrique Pedrosa, o mariñeiro máis novo da xeración do Gran Sol que fala nesta xuntanza.

Enrique comenzou a traballar no Gran Sol nos anos 50 do século pasado, pero tamén coñece historias de ratos e cascudas, indesexábeis polizóns, dos que tamén sabe Nollo: “Non, daquela áinda non había camarotes individuais, durmiamos todos xuntos, o mesmo que comíamos arredor da palangana, vaia!. Cada quen no seu catre, que media máis ou menos uns 60 centímetros de ancho e 1,70 metros de longo”.

-Eran como ataúdes!, intervén Antonio Armada.

-Iso, como ataúdes -prosegue Nolo-. O “colchón” estaba feito con follato, xa sabes, follas secas do millo. E alí era onde durmiamos todos... se nos deixaban os ratos, claro, porque non era raro que, nestas, espertaras notando a carreiriña dunha rata por enriba de ti... A máis dunha lle larguei unha ostia pra quitarma de enriba!

-E as cascudas?

-Aquelhas cascudas do Gran Sol
eran listísimas -suliña Manuel
/Nolo-. Eu entereime alí de que a
cascuda é o animal que mellores
antenas ten: cando facíamos, co-
mo prato especial, caldeirada de
peixe sapo, o cociñeiro chamába-
nos a comer pero, cando nos a-
chegábamos preto da palangana,
atopabámónos con elas... que
chegaran antes ca nós.

As bichas aquelas facían un ruído coas antenas que ata semellaban helicópteros. Poñíanse a cantar coma os grilos... Ben se miraba que debía de gustarllles tamén a elas a nosa comida especial!

O Grand Sole está situado entre os paralelos 48 e 60. A súa denominación orixinal significa, en francés, "O Grand Linguado".

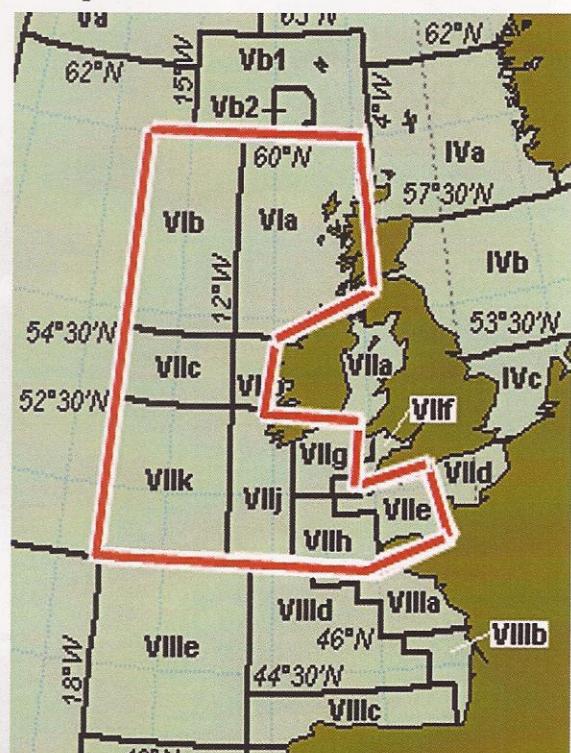
Os ingleses e irlandeses chamaránlle Iris Box e, os galegos, Gran Sol.

"Eu xa sabía que o nome proviña do francés - confesa Manuel-, pero non tiña moi claro o seu

significado. Coidaba que se debía a que, cando estás alí, os días parécenche más longos, porque hai máis horas de luz, más sol, por iso un dos detalles dos que te decatabas nas singraduras de regreso é que, a medida que te achegas a Galicia, á casa, as horas de luz diminúen e, polo tanto, as horas de navegación, de noite, fánse más longas”.

O Gran Sol rexistra, estatística e históricamente, o máis alto índice de naufraxios sofridos pola flota pesqueira galega en todos os tempos. É, xa que logo, un caladoiro lexendario, si, pero tamén maldito.

Cada un de todos estos amigos que falaron connosco miroulle os ollos á morte nalguna daquelas arriscadas mareas, e ainda agora, cando xa hai tempo que o deixaron atrás, á popa das súas vidas, abróllalles a dor polos compañeiros, amigos ou parentes que non regresaron endexamáis.

O caladeiro do Gran Sol e as áreas de pesca

